

SOSYAL AĞLARIN SOSYAL BİLGİLERDE KULLANILMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN ALGILARI

Erol KOĖOĖLU¹

ÖZET

Sosyal etkileşimi sanal boyutta temele alan sosyal ağların sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında kullanılması amaç olarak deĖiŐkenlik göstermektedir. Bu deĖiŐkenlik, sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanı programlarının hazırlanma sürecinde geniŐ alan tasarımına göre bir düzenlemenin yapılmasından kaynaklanmaktadır. Birçok disiplini içerisinde barındıran sosyal bilgiler eğitiminde, renme alanlarına bağlı olarak hazırlanan kazanımların etkili bir Şekilde öğrenciye aktarılması için öğrencinin merkeze alındığı etkinliklere yer verilmesi önemlidir. Bu etkinlikler aynı meknsal renme ortamındaki etkileşimi temele alan etkinlikler olabileceği gibi farklı meknlardaki etkileşimde olabilir. Bu etkileşim öğelerinden biri de sosyal ağlardır. Sosyal ağlar, kullanım amacı olarak ğrenci üzerinde olumlu ve olumsuz yansımaları olabilecek uygulamalar içermektedir. Bu yansımardan hareketle yapılan bu araştırmada, sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında sosyal ağların kullanılmasına ilişkin sosyal bilgiler ğretmenlerinin algılarının belirlenmesi amaçlanmıŐtır. *İnönü Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi* tarafından normal araştırma projesi kapsamında desteklenen bu araştırma, nitel araştırma yaklaŐımına dayalı olgu bilim modeliyle gerçekleŐtirilmiŐtir. Araştırmada alıŐma grubu üyelerini, Malatya ve Elazığ il merkezinde milli eğitim bakanlığına bağlı çeşitli ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluŐtırmaktadır. Araştırmada verilerin elde edilmesinde araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıŐ olup, verilerin incelenmesinde içerik, veri ve betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde sosyal bilgiler ğretmenlerinin sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında sosyal ağların kullanımına ilişkin farklı düŐündükleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal ağlar, sosyal bilgiler, öğretmen, algı.

TEACHERS' PERCEPTIONS ON THE USE OF SOCIAL NETWORKS IN SOCIAL STUDIES EDUCATION

ABSTRACT

The use of social networks in social studies education in the field of social studies varies in terms of purpose. This variability is due to the arrangement of a wide area design in the process of preparing social studies education workplace programs. It is important that social studies education, which includes many disciplines, includes the activities where students are taken to the center in order to transfer the achievements based on learning areas effectively to the student. These activities may be activities that base interaction in the same spatial learning environment, but may interact in different places. One of these elements of interaction is social networks. Social networks include applications that may have positive and negative implications on the student as a purpose of use. The aim of this study is to determine the perceptions of social studies teachers about the use of social networks in the field of social studies education. This research, which was supported by the Inonu University Scientific Research Projects Coordination Unit within the scope of the normal research project, was carried out with the phenomenology model based on the qualitative research approach. In the study, social studies teachers who work in various secondary schools affiliated to the Ministry of National Education constitute Malatya and Elazığ city center members. In this study, semi-structured interview form prepared by the researcher was used to obtain data and content descriptive analysis techniques were used. When the findings of the study were examined, it was revealed that social studies teachers thought differently about the use of social networks in the field of social studies education.

Key Words: Social networks, social studies, teacher, perception.

¹ Do. Dr., İnn Üniversitesi EĞitim Fakültesi, erolakademi@gmail.com

1.GİRİŞ

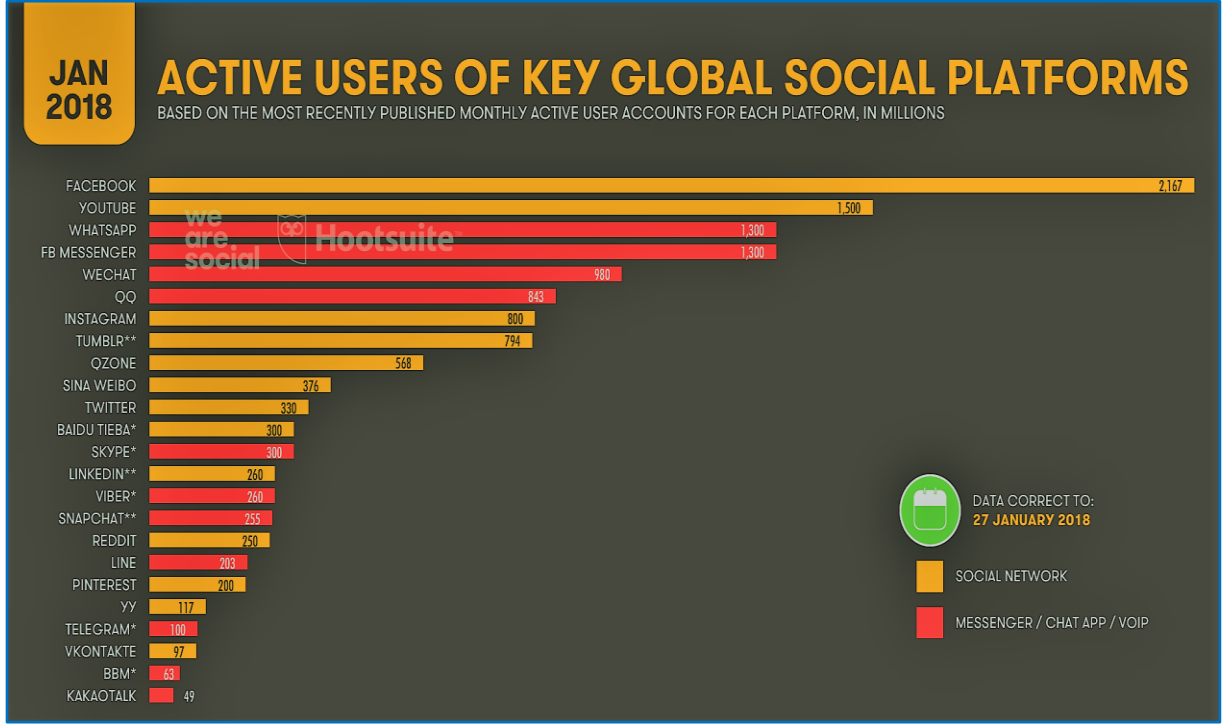
Globalleşen günümüz dünyasında iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, bilgi kavramına farklı nitelikler yüklemiştir. Bu nitelikler, birey yada toplumun günlük ihtiyaçlarını karşılamak amacı için bilgiyi elde edip kullanmayı zorunluluk haline getirmiştir. Zorunluluk haline gelen bu bilginin güncel şekline ulaşmanın en pratik yolu sanal erişim (internet) olduğu söylenebilir. Sanal erişim sayesinde dünya üzerinde milyonlarca insan ve grup etkileşim halinde olup etkileşimin kapsamı her geçen gün gelişmektedir. Kısacası internet, insan hayatının bir parçası haline gelmiştir (Tektaş, 2014). İnterneti insan hayatının bir ögesi haline getiren en önemli faktör sosyal ağlardır.

Sosyal ağ terimi ilk kez 1954 yılında Barnes tarafından, kişinin çevresindeki diğer insanlarla olan ilişkilerini tanımlamak amacıyla kullanılmıştır (Barnes, 1954'den akt. Arkan ve Yünter, 2017). Barnes' göre sosyal ağlar birbirleriyle etkileşimde olan ve kişi için psikolojik öneme sahip bireylerden meydana gelmektedir (Aksüt, Ateş ve Balaban, 2011). Günümüzde bu tanımın geçerliliğini teknoloji üzerinden koruduğu söylenebilir. Teknoloji insanlara kendi duygu, düşünce ve çalışmalarını diğer insanlarla paylaşacakları etkileşimli bir sanal ağ oluşturmuştur. İnsanlar bunları yaparken aynı zamanda hoş vakit geçirmektedir. Bu sanal yapının kullanıcı sayısı her geçen gün artmakta ve iletişim konusunda yeni anlayışlar ortaya çıkmaktadır. Facebook, Instagram, YouTube, Myspace, LinkedIn, Twitter ve Pinterest gibi sosyal ağlar kişilerin birbirleriyle bağlantı kurmalarına, haberleşmelerine, ilgi duydukları konuları araştırmalarına, video, müzik, haber gibi nesneleri paylaşmalarına olanak sağlamaktadır. Bunun yanında farklı kullanıcı profillerine bakabilme, tercihlerini listeleme, ortak gruplara katılma gibi farklı faaliyetlere de imkân vermektedir (Arkan ve Yünter, 2017). Bununla birlikte sosyal ağları; grup etkileşimini, işbirliği için paylaşılan alanı ve sosyal bağlantıları arttıran, web ortamında bilgi değişimini gruplayan uygulamalar dizisi olarak tanımlayabiliriz (Boyd ve Ellison, 2007; Bilen, Ercan ve Gülmez, 2014).

Sosyal ağ, Pempek, Yermolayeva ve Calvert (2009'den akt. Özdemir, Özdemir, Polat ve Aksoy, 2014) tarafından, bu platformda yararlananların özel ve kişisel bilgilerini sosyal medyada paylaştığı çevrimiçi mesajlar gönderme, fotoğraf ve video paylaşımı gibi yollarla diğer kullanıcılarla iletişim kurma izni veren internet toplulukları olarak tanımlanmıştır. Ayrıca sosyal ağ siteleri literatürde sosyal iletişim ağı, informal öğrenme ortamı gibi tanımlamalarla nitelendirilmiş ve sosyal ağ sitesi katılımcılarının temel amacının, uzun zamandır uzak kaldıkları kişilere ulaşma istekleri olduğuna değinilmiştir. (Boyd ve Ellison, 2007; Özdemir, Özdemir, Polat ve Aksoy, 2014).

Buss ve Strauss'a (2009'dan akt. Tektaş, 2014) göre sanal bir etkileşim biçimi olarak sosyal ağlar, bu platformdan yararlananlar arasında ilişkilerin geliştirildiği sanal toplulukların en sade biçimidir. Sanal sosyal ağlar veya ağ siteleri yaşadığımız yüzyılın en popüler teknolojik ikonlarından birisidir. Bu sosyal ağların birçok türü olduğundan dolayı global olarak ziyaret edilen farklı türleri bulunmaktadır. Bu tarz paylaşım siteleri bireyin özel bilgilerini yayımlamasına olanak sağlayıp diğer iletişim halinde olan üyelerle ilişkileri ifade etmektedir (Finin, Ding ve Zhou, Joshi, 2005; Tektaş, 2014). Bu sitelerin kullanım oranının her geçen gün gelişen teknolojiyle birlikte artmaktadır. Aşağıda 2018 yılı verilerine göre dünya üzerinde bu sitelerin türleri kullanıcı oranları verilmiştir.

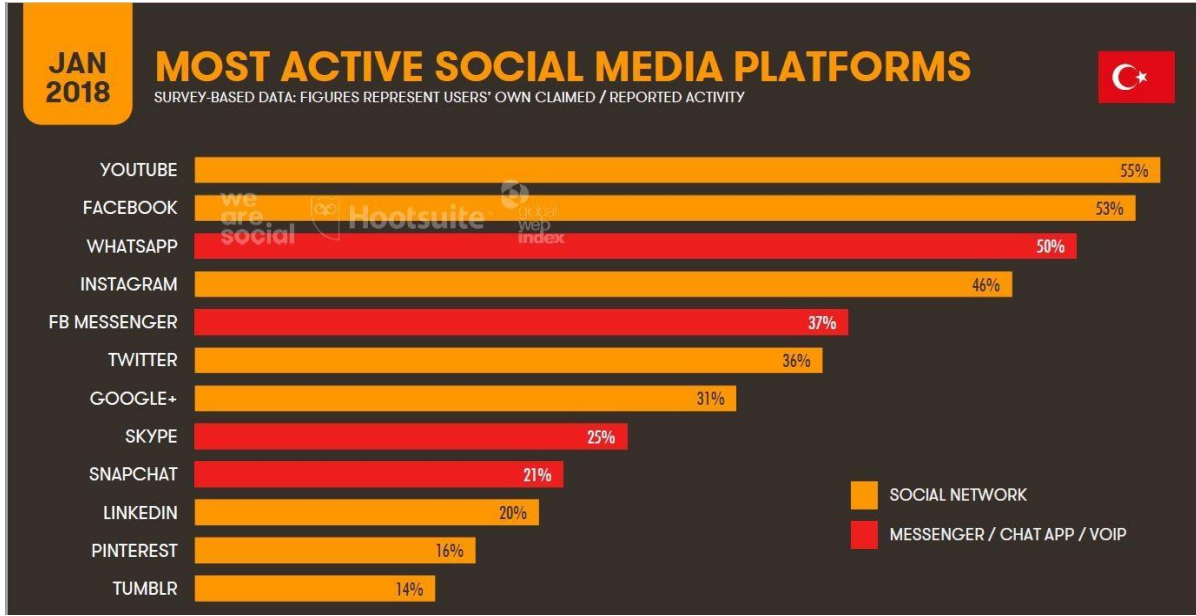
Grafik 1. Dünyada kullanılan sosyal ağlar

Kaynak: "Digital in 2018" Erişim tarihi: 14.02.2019

We Are Social ve Hootsuite isimli kuruluşlar "Digital in 2018" isimli raporda sosyal ağlara ilişkin Türkiye'nin de bulunduğu dünya istatistiklerini yayınlamıştır. Buna göre, dünyada internet kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte teknolojik ağın genişlemesi sonucu birbirinden farklı birçok sosyal medya (ağ) platformunun kullanıldığı grafik 1' de görülmektedir. Bununla birlikte dünyadaki 4 milyar 21 milyon internet kullanıcısının 3 milyar 196 milyonu aktif sosyal medya kullanıcısıdır. Dünya nüfusunun yüzde 43'ü sosyal ağları kullanmaktadır. Türkiye'de bu oran yüzde 63 olarak belirtilmiştir (Arkan ve Yünter, 2017). Grafik 2 incelendiğinde Türkiye'de aktif sosyal medya kullanımı dünya ortalamasının üzerindedir. Türkiye'de aktif olarak kullanılan sosyal ağlara baktığımızda en çok YouTube'un tercih edildiği, onu Facebook ve Instagram'ın izlediği görülmektedir. Bu kullanım oranı risklerine rağmen eğitim açısından sosyal ağların büyük bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Türkiye'de birçok sosyal ağın kullanılması, internet kullanım oranının toplum içerisinde yaygınlaşmasıyla paralellik gösterdiği söylenebilir.

Grafik 2. Türkiye’de kullanılan sosyal ağlar

Kaynak: "Digital in 2018" Erişim tarihi: 14.02.2019

Dünyada teknoloji dünyasında meydana gelen gelişmeler yaşamın birçok alanında etkisini gösterdiği gibi eğitimde de etkisini göstermektedir. Sanal erişim (internet) evrensel bakımdan öğrencilere global ölçekli konularla ilgili yaşantı sağlamaktadır (Çengelci Köse, Karaduman ve Eryılmaz, 2017). Öğrenme sürecinde teknolojik temelli olarak hazırlanıp öğrencilerin kullanımına sunulan olanaklar, süreç içerisinde öğrencilerin birlikte öğrenip paylaşımlarını ve öğrendiklerini hayatlarına aktarmalarını kolaylaştırabilir (Glimps ve Ford, 2008; Dabbagh ve Kitsantas, 2011; Çengelci Köse, Karaduman ve Eryılmaz, 2017).

Sanal erişim temelli iletişimi, öğrenmeyi ve paylaşımı temele alan sosyal medya teknolojisi, gerçekleştirdiği işlevleri bakımından günlük yaşamın önemli bir ögesini oluşturmaktadır (Tess, 2013; Çengelci Köse, Karaduman ve Eryılmaz, 2017). Dünya üzerinde gelişen teknolojiye bağlı olarak sosyal ağların kullanımı, yaş olarak her geçen gün düşmesi eğitimin diğer kademelerinde de teknoloji kullanımını beraberinde getirmiştir. Şöyle ki, eğitimde uygulamalarında birçok çalışma alanının kapsadığı öğrenme alanlarına bağlı kazanımların aktarılmasında sanal etkileşimi ve erişimi temele alan sosyal ağ teknolojisinin kullanılmaktadır. Bu çalışma alanlarından biri de sosyal bilgiler eğitimidir. Sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanı, birbirinden farklı öğrenme alanı, beceri ve değerleri kapsamaktadır. Öğrenme öğretme sürecinde bu farklılıkların öğrenciye kazandırılmasında, teknoloji temelli uygulamalar ve etkinliklerden yararlanılmaktadır. Türkiye’de bu etkinliklerin ve uygulamaların kullanım oranı FATİH (Fırsatları Arttırma Teknolojide İyileştirme Hareketi) projesiyle artmıştır. Artan bu kullanım oranı öğrenciler açısından bilinçli sosyal ağ kullanımı, öğretmenler açısından ise model olmayı sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanından dikkat çekici bir problem haline getirmiştir. Bu durumdan hareketle yapılan bu araştırmada, sosyal bilgiler eğitimi çalışma alanında sosyal ağların kullanımına ilişkin öğretmen algıları değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Sosyal bilgiler eğitiminde sanal ağların kullanılmasına ilişkin öğretmen algılarını belirlenmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın amacının gerçekleştirilmesi çerçevesinde aşağıda sorulara araştırmada cevap aranmıştır.

- Sosyal bilgiler öğretmeni olarak, sosyal bilgiler derslerinde sanal ağlardan yararlanılması gerektiğini düşünüyor musunuz, neden?
- Sosyal bilgiler derslerinde sosyal ağlardan yararlanılmasının öğrenci üzerindeki etkileri sizce nelerdir?
- Sosyal bilgilerde sosyal ağlardan yararlanma sizce hangi öğrenme alanlarını ön plana çıkarmaktadır, neden?
- Sosyal ağların sosyal bilgiler derslerinde kullanılmasının dersin öğretmenine yüklediği sorumluluklar nelerdir?

2.YÖNTEM

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin algılarını belirlemeyi temele alan bu araştırmada, Nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, “araştırma olgusuna yönelik anlamlandırma ve yorumlama çabası” şeklinde tanımlanmaktadır (Ekiz, 2003; Doğan, Demir ve Pınar, 2014; Akman ve Parlak, 2018; Koçoğlu ve Egüz, 2019).

2.1.Araştırmanın Modeli

Araştırmada, sosyal bilgiler eğitimindeki sanal (sosyal) ağların kullanılmasına ilişkin öğretmen algılarının incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada olgu bilim/fenomenoloji deseni kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubunu, Elazığ ve Malatya il merkezlerinde milli eğitim bakanlığına bağlı çeşitli okullarda görev yapan 30 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada çalışma grubu üyelerinin belirlenmesinde amaçlı bir örneklem seçimi (purposeful sampling) prosedürü kullanılmıştır. Sosyal bilgiler eğitimi alanında lisans mezunu olan öğretmenler seçilmiştir. Her bir üye araştırmanın amacı ve gönüllü katılım prosedürü hakkında önceden bilgilendirilerek gönüllü olarak araştırmaya katılmaya davet edilmiştir. Çalışma grubu üyelerinin kimliklerinin deşifre edilmemesi ve korunmasını sağlamak için her bir üyeye ‘sosyal bilgiler öğretmeni 1- sosyal bilgiler öğretmeni 30’ arasını kapsayan rumuzlar verilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın kuramsal boyutu oluşturulduktan sonra “Sosyal bilgiler eğitiminde sosyal ağların kullanılmasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin analizini” temele alan bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin araştırma konusuna ilişkin görüşlerini belirlemek için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formu, İnönü ve Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültelerinde görev yapan alan uzmanlarına, içerik geçerliliğini sağlamak amacıyla görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanlarından gelen görüş ve öneriler doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilmiştir. Görüşme formunda 4 soru yer almaktadır.

2.4.Verilerin Analizi

Araştırmada, yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ses kayıt cihazlarıyla kayıt altına alınıp araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırmada, çalışma grubu üyeleri tarafından çalışma amacı hakkında doğrudan açıkça beyan edilmiş veya dolaylı olarak ima edilmiş görüşler manipüle edilmeden betimlemek için Patton (2002’den akt. Doğan, Demir ve Pınar, 2014: 241) tarafından ifade edilen satır-satır analiz (line by line analysis) yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda çalışma grubu üyelerinin görüşleri sonucunda elde edilen veriler alt temalar halinde sınıflandırılmıştır. Bu temaların her birine temaya yönelik görüşler kodlanarak verilmiştir. Görüşme verilerinin

yorumlanması sürecinde endüktif (inductive) betimsel analiz, içerik analizi ve sürekli karşılaştırma tekniği (constant comparison) kullanılmıştır (Marshall ve Rossman, 1999; Miles ve Huberman 1994'den akt. Doğan, Demir ve Pınar, 2014: 240). Araştırmanın analiz sürecini tematik çerçevenin oluşturulması, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması olmak üzere dört ana aşamadan oluşmuştur.

Araştırma verilerin analiz sürecinde betimsel, içerik ve veri analiz teknikleri kullanılmıştır. Betimsel analiz, görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak için sık sık doğrudan alıntılara yer verilirken (Yıldırım ve Şimşek, 2011), içerik analizinde ise toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirir ve önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına olanak tanır (Çepni, 2001). Bu bağlamda katılımcılardan elde edilen veriler incelenmiş ve aynı kavramları çağrıştıran kodlar ortak kategoriler altında birleştirilmiştir. Son aşamada verilerden çıkan temalardan anlam bütünlüğü sağlanıp, yorumlama yoluna gidilmiştir. Araştırmacılar, tematik kodlama sürecinde ortaya çıkan her tema altında yer alan verilerin bütünü kapsayıp kapsamadığını belirlemek için, alan uzmanlarının görüşlerine sıklıkla başvurmuş ve geri bildirimler doğrultusunda tematik kodlama sürecinde yapılan eksiklikler ve yanlışlıklar düzeltilmiştir. Bu çalışmada içerik analizinin yanı sıra sürekli karşılaştırma veri analizi metodu da kullanılmıştır (Ekiz, 2003; Doğan, Demir ve Pınar, 2014). Araştırmada elde edilen alt temalar tablolar ve grafikler şeklinde karşılaştırılarak verilmiştir.

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından bilgisayar destekli analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ve alt temaların oluşturulmasında tablolaştırmadan yararlanılmıştır. Veriler tablolaya aktarılırken benzer görüşler G.1. ve G.2 şeklinde kodlanarak gruplandırılmıştır. Kodlamalar araştırmacıların ortak görüşleri doğrultusunda oluşturulmuştur. Ayrıca elde edilen alt temaların frekans dağılımına grafikler şeklinde bulgular kısmında yer verilmiştir.

3.BULGULAR

Sosyal ağların sosyal bilgiler dersinde kullanılmasına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Derslerinde Sosyal Ağlardan Yararlanılması Gerekliliğine İlişkin Durum

Araştırmada çalışma grubu üyelerinin araştırma konusuna ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “*Bir öğretmen olarak, sosyal bilgiler derslerinde sosyal ağlardan yararlanması gerektiğini düşünüyor musunuz, neden?*” şeklindeki soruya çalışma grubu üyelerinin vermiş oldukları yanıtların içerik analizi yapılarak alt temalar şeklinde gruplandırılarak tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Sosyal ağlardan yararlanma gerekliliğine ilişkin öğretmen görüşleri

1.Tema: Sosyal Bilgiler Eğitiminde Sosyal Ağların Kullanım Gereklilikleri		
	Alt Temalar	f
Evet	G.1. İçeriğe güncellik katması	5
	G.2. Çoklu öğrenme ortamı sağlaması	8
	G.3. Öğrenme ortamını canlı tutma	3
	G.4. Dersin içeriğini somutlaştırıp anlamlandırma	4
	G.5. Öğrenme ortamında etkileşimi arttırma	6
Hayır	G.6. Etkinlik temelli bir ders olmaması	2
	G.7. Oryantasyon problemlerine sebep olması	2
Toplam		30

Grafik 3. Sosyal bilgilerde sosyal ağların kullanım gerekliliğine ilişkin frekans dağılımı

Sosyal bilgiler dersinde sosyal ağların kullanımının gerekliliğine ilişkin bulguların yer aldığı tablo 1'e ve bulguların frekans dağılımını gösteren grafik 3'e bakıldığında çalışma grubu üyelerinin farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılaşmanın net bir belirginlik göstermemesi, çalışma grubu üyelerinin bu konuya bakışlarındaki homojen algılarından kaynaklandığı söylenebilir. Sosyal ağların sosyal bilgilerde kullanım gerekliliğine ilişkin çalışma grubu üyelerinin görüş örneklerinde aşağıda verilmiştir.

“Sosyal bilgiler derslerinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal ağlardan yararlanması gerektiğini düşünüyorum. Her ne kadar bu gereklilik okulların teknolojik alt yapı yeterliliğiyle ilgili bir durum olsa da, günümüzde köy okullarından bazıları hariç birçok okulumuzda bu eksikliğin giderildiği kanısındayım. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu ağlardan faydalanması, dersin öğrenci için belli bir süre sonra “çekilmez olma” özelliğini ortadan kaldırıp öğrencinin dersin sonuna kadar dikkatli bir şekilde dersi dinlemesini sağlayacaktır.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 7; G.3)

“Sosyal bilgiler dersinde sosyal ağlardan yararlanma bana göre, dersten önce öğretmen tarafından yapılması gereken bir eylem olmalıdır. Çünkü siz bu eylemi ders esnasında sınıfta uygulamaya kalkarsanız, teknolojiyle zaman harcama meraklısı olan çocuklarımızın karmaşık bir tepki verme yarışı içerisine girebileceklerini düşünüyorum. Bundan dolayı sosyal bilgiler derslerinde kullanılmaması taraftarıyım.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 3; G.7)

Derslerde Sosyal Ağları Kullanmanın Öğrenci Üzerindeki Etkilerine İlişkin Durum

Çalışma grubu üyelerinin yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “*Sosyal bilgiler derslerinde sosyal ağlardan yararlanılmasının öğrenci üzerindeki etkileri sizce nelerdir?*” şeklindeki soruya çalışma grubu üyelerinin vermiş oldukları yanıtların içerik analizi yapılarak alt temalar şeklinde gruplandırılarak tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal ağların öğrenci üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri

1.Tema: Sosyal Ağların Öğrenci Üzerindeki Etkileri	
Alt Temalar	f
G.1. Derste dikkatini canlı tutması	9
G.2. Motivasyonunu arttırması	8
G.3. Derse katılımı sağlama	4
G.4. Anlamli öğrenmesini sağlama	5
G.5. Tepki çeşitliliğine ve duygusal tepkimelere sebep olma	4
Toplam	30

Grafik 4. Sosyal ağların öğrenci üzerindeki etkilerine ilişkin tematik frekans dağılımı

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Sosyal bilgiler derslerinde sosyal ağlardan yararlanılmasının öğrenci üzerindeki etkileri sizce nelerdir?” şeklindeki soruya sosyal bilgiler öğretmenlerinin vermiş oldukları yanıtlar içerik analizine tabi tutularak elde edilen alt temalar ve frekans dağılımı tablo 2 ve grafik 4’de verilmiştir. Bu tablo ve grafiğe bakıldığında çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin konuya ilişkin farklı algılara sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan bu soruya ilişkin örnek görüşler aşağıda verilmiştir.

“Sosyal bilgiler derslerinde sosyal ağlardan yararlanmanın öğrenci üzerinde birçok etkisi olduğunu düşünüyorum. Bu etkiler daha çok öğrenme öğretme sürecinde dersin öğretmenin işini de kolaylaştırıcı etkiler olduğunu söyleyebilirim. Bu etkilerden en önemlisi öğrencinin derse ilişkin güdülenme düzeyini arttırmasıdır.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 30; G.2)

“Sosyal ağlar ve benzeri teknoloji destekli materyallerden sosyal bilgiler dersinde yararlanılması öğrencilerin ders dışı uyumsuz davranışlara bağlı farklı tepkiler vermesine sebep olduğunu söylemeliyim. Bundan emin olarak şunu da eklemeliyim ki, akıllı tahtayı ne zaman açıp kullanmaya çalışsam öğrencilerin bu davranışları sergilediğine birçok kez şahit olmuşumdur.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 27; G.5)

Sosyal Ağların Ön Plana Çıkardığı Öğrenme Alanlarına İlişkin Durum

“Sosyal bilgilerde sosyal ağlardan yararlanma sizce hangi öğrenme alanlarını ön plana çıkarmaktadır, neden?” şeklinde yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruya çalışma grubu üyelerinin vermiş oldukları yanıtlar ve bu yanıtların frekans dağılımı tablo 3 ve grafik 5’de verilmiştir. Tablo 3 ve grafik 5’e bakıldığında çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin farklı algılara sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan soruya ilişkin örnek görüşler aşağıda verilmiştir.

“Sosyal bilgiler derslerinde sosyal ağlardan yararlanılarak yürütülmesi sürecinde ön plana çıkan öğrenme alanları daha çok soyut konulara yönelik kapsama sahip olanlardır. Çünkü bu konular sosyal ağların kullanılmasıyla soyut konuların öğrenilmesine yardımcı olduğunu söyleyebilirim. Bundan dolayı ön plana çıkan öğrenme alanı bana göre birey ve toplumdur.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 20; G.1)

“Kültür ve miras öğrenme alanının ön plana çıktığını düşünüyorum. Çünkü bu öğrenme alanına yönelik sosyal medyada çok miktarda görselin paylaşıldığı ve bunların derslerde kullanıldığını düşünüyorum. Diğer öğrenme alanlarına yönelik görsel sayısı bu kadar fazla değildir.” (Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 11; G.2)

Tablo 3. Sosyal ağların ön plana çıkardığı öğrenme alanlarına ilişkin görüşler

1.Tema: Sosyal Ağların Kullanımının Ön plana Çıkardığı Öğrenme Alanları			
	Alt Temalar		f
Birey ve Toplum	G.1. Somutlaştırma		7
Kültür ve Miras	G.2. Zengin içerik		8
Etkin Vatandaşlık	G.3. Etkin katılım		5
Küresel Bağlantılar	G.4. Uluslararası düzeyde bilgi edinme		4
İnsan ve Mekân	G.5. Sanal öğrenme ortamları		6
Toplam			30

Grafik 5. Sosyal ağların ön plana çıkardığı öğrenme alanı frekans dağılımı

Sosyal Ağların Kullanılmasının Öğretmenlere Yüklediği Sorumluluklara İlişkin Durum

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Sosyal ağların sosyal bilgiler derslerinde kullanılmasının dersin öğretmenine yüklediği sorumluluklar nelerdir?” şeklindeki soruya çalışma grubu üyelerinin vermiş oldukları yanıtlara ilişkin bulgu ve frekans dağılımları tablo 4 ve grafik 6’da görülmektedir. Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler

öğretmenlerinin vermiş olduğu yanıtlar incelendiğinde öğretmen görüşleri arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu farklılıkları içeren ifade eden sosyal bilgiler öğretmenlerine ait örnek görüşler aşağıda verilmiştir.

“Sosyal bilgiler dersinde sosyal ağlardan yararlanmak için bu ağların kullanımını sağlayan teknolojik alt yapının öğrenme ortamınızda (sınıf) hazırlanmış olması gerekir. Bu alt yapıyı oluşturmak görev yaptığınız okulun idare kısmına ait olması gerekir. Ancak ben bir idareci olmama rağmen kendi sınıflarımızda bu alt yapıyı öğretmen arkadaşlarımızla kendi imkânlarımızda yaptık. En kinayeli biçimiyle en önemli sorumluluk bu bence.” (*Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 18, G.1*)

“Sosyal bilgiler öğretmenleri derslerinde sosyal medyadan yararlanmak istiyorlarsa ki bence yararlanmalıdırlar, öncelikle yapmaları gereken işlem geleneksel sisteme yönelik uygulamalardan vazgeçip teknolojiyle barışık olmaları gerekiyor. Çocukların gelişimsel dönemlerini kendi dönemleriyle karşılaştırıp teknoloji bağımlılığında hareketle çocukları azarlayan bir öğretmenden sosyal ağlardan yararlanmasını beklemek ne kadar doğru olabilir ki.” (*Sosyal Bilgiler Öğretmeni, 14, G.2*)

Tablo 4. Sosyal ağların öğretmenlere yüklediği sorumluluklara ilişkin görüşler

1.Tema: Sosyal Ağların Öğretmenlere Yüklediği Sorumluluklar	
Alt Temalar	f
G.1. Alt yapıyı oluşturma	5
G.2. Teknolojiyle barışık olma	9
G.3. Sosyal medyayı aktif kullanma	4
G.4. Bilinçli kullanıcı olma	8
G.5. Kazanım temelli yararlanma	4
Toplam	30

Grafik 6. Sosyal ağların sorumluluk frekans dağılımı

4.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sosyal bilgilerde sosyal ağların kullanılmasına ilişkin öğretmen algılarının değerlendirildiği bu çalışmada birbirinden farklı dikkat çekici sonuçların elde edildiği tablo 1, 2, 3 ve 4’de görülmektedir. Yapılan çalışmada, çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal ağların derslerde kullanılmasına ilişkin genellikle olumlu algılara

sahip oldukları bu algılarını da farklı alt temalarla gerekçelendirdikleri gözlemlenmektedir. Çalışmada elde edilen dikkat çekici sonuçlar dört durum altında değerlendirilmiştir. Bu durumlar, sosyal ağların sosyal bilgiler derslerinde kullanım gerekliliği, sosyal ağların derslerde kullanılmasının sosyal bilgiler öğretmenlerine yüklediği sorumluluklar, sosyal ağların ön plana çıkardığı öğrenme alanları ve sosyal ağların öğrenci üzerindeki etkileri şeklinde çalışmada yer almaktadır. Çalışmada yer alan her bir duruma ilişkin dikkat çekici sonuçlar elde edilmiştir. Şöyle ki, sosyal ağların öğretmenlere yüklediği sorumluluklara yönelik “sosyal bilgiler öğretmenlerin sosyal ağları kullanarak işbirliği içerisinde içerik paylaşımına önem vermesi” ve sosyal ağların öğrenci üzerindeki etkilerine ilişkin olarak ise “öğrencinin sosyal ağların sağlamış olduğu zengin uyarıcı ortamında aktif olması” gibi dikkat çekici sonuçlardan sadece bir kaçını oluşturmaktadır. Çalışmada elde edilen bu sonuç, Gülbahar, Kalelioğlu ve Madran (2010) tarafından yapılan çalışmada elde ettikleri “Sosyal ağların birçok özelliği ve olanaklarının olması öğretmenlerin eğitim öğretim süreçlerini aktif, yaratıcı, kubaşık öğrenme ile desteklemelerine, öğrenme öğretme sürecinde öğrencilerin araştırma, sorgulama ve problem çözme becerilerini kullanmaları ve geliştirmeleri konusunda destek olmaktadır” bulgularıyla paralellik göstermektedir. Dikkat çekici olarak ön plana çıkan diğer bir sonuç sosyal ağların sosyal bilgiler derslerinde kullanılmasının öğrencilerde “zengin ve farklı öğrenmeyi sağlayan uyarıcıya karşı tepki çeşitliliğini sağlamasıdır”. Bu sonuç, Ekici ve Kıyıcı (2012) tarafından yapılan çalışmada elde edilen “sosyal ağlar kaliteli öğrenme çıktılarını ve farklı tepkisel öğrenmelerin oluşmasını sağlar” bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin algılarından hareketle çalışmada elde edilen sonuçlardan biri, sosyal bilgiler derslerinde sosyal ağlardan yararlanmanın öğretmenlere yüklediği “bilinçli kullanıcı” sorumluluğudur. Yeni neslin sosyal ağlardan yararlanma amaçlarının, sohbet, anlık mesajlaşma, oyun ve sanal arkadaşlık kurmanın olduğu bir ortamda, öğretmenlerin her şeyden önce bilinçli kullanımın gerekliliklerini somut ve anlamlı öğrenmelerle öğrencilere açıklamaları gerekmektedir. Bu gerekliliklerin açıklanması, sosyal ağlardan bilinçli yararlanmanın uygulanma aşamasını öğrenme öğretme sürecinde kolaylaştırabilir. Bilinçli kullanıcı olarak öğretmenlerin üstlendikleri sorumluluklardan olan bilinçli kullanıcı, öğrencilere, sosyal ağlardan yararlanarak konuyu somut anlamlı öğrenmede, sanal model ve numunelerle öğrenmeyi sağlamada, işbirliği ve etkileşime dayalı sanal öğrenme ortamlarının oluşturulmasında, anlatılan konuya ilişkin farklı bakış açılarına ve etkinliklere sanal öğrenme ortamları aracılığıyla erişimde vb. faaliyetleri gerçekleştirmede ön plana çıkabilir.

Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorulara vermiş olduğu cevaplara bakıldığında, sosyal medyanın öğrenciler üzerinde farklı duygusal tepkimleri ortaya çıkardığı ortaya çıkmıştır (Tablo 2). Bu tepkimelerden bazıları, öğrencilerin dersi dinleyip öğrenirken bir yandan da eğlenmesi, gündemi takip etmesi olarak sıralanabilir. Çalışmada elde edilen bu sonuç, Solmaz, Tekin, Herzem ve Demir (2013)’in yaptıkları çalışmada elde ettikleri “Sosyal medya, hem eğlence hem rahatlatma hem boş zamanlarımızı değerlendirme mesaj gönderme ya da mesaj alma, gündemi takip etme, bilgiye erişme ve birçok konuda kullanım amacımızı oluşturmakta ve bir araç olarak kullanılmaktadır” şeklindeki bulguyla paralellik gösterdiği söylenebilir.

Soyut temelli içeriğin fazla olduğu sosyal bilgilerde sosyal ağların kullanılması, bu çalışma alanı içerisinde bazı öğrenme alanlarını çalışma grubunun görüşleri doğrultusunda ön plana çıkarmıştır. Bu öğrenme alanlarının başında “birey ve toplum” gelmektedir (Tablo 3). Bu öğrenme alanının ön plana çıkması, kapsadığı soyut içerik ve bu içeriğin sosyal ağlar aracılığıyla somutlaştırılarak aktarılmasından kaynaklandığı ifade edilmiştir (Tablo 3). Elde edilen bu sonuç, sosyal ağların sosyal bilgiler derslerinde somut ve anlamlı öğrenme

üzerindeki etkisini belirlemek açısından oldukça önemlidir. Bu sonuç aynı zamanda, sosyal ağların sadece sanal bir iletişim aracı olmadığını aynı zamanda öğrenme ve öğretme aracı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Çalışmada elde edilen bu sonuçlardan hareketle;

- ✓ Sosyal bilgiler derslerinde sosyal ağlardan yararlanma amaçları sosyal bilgiler öğretmenlerine etkinlikler yoluyla uzmanlar tarafından aktarılmalıdır,
- ✓ Sosyal bilgiler derslerinde sosyal ağlardan yararlanma ve uygulama alanlarına yönelik öğretmenlere eğitimler verilmelidir,
- ✓ Sosyal bilgiler derslerinde sosyal ağlardan yararlanarak sanal öğrenme ortamları oluşturulup öğrenciler arasında işbirliğine dayalı öğrenme etkinlikleri düzenlenmelidir,
- ✓ Sosyal ağların sadece sanal bir iletişim ve arkadaşlık kurma aracı olmayıp aynı zamanda öğrenme ve öğretme aracı olduğu ders öğretmenlerine uygulamalar yoluyla gösterilip sosyal ağların çok boyutluluk yönü kazandırılmalıdır şeklinde öneriler sunulabilir.

KAYNAKÇA

- “Digital in 2018”, We Are Social ve Hootsult, wearesocial.com/blog/2018/01/global-digital-report-2018, (Erişim tarihi: 14.02.2019).
- Akman, Ö. ve Parlak, F.D.(2018). Multidimensional Investigation Of Teacher Candidates’ Attitudes Towards Scientific Research Methods. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 9(33), 1346-1363.
- Aksüt M., Ateş, S. ve Balaban, S.(2011). “Lise öğrencilerinin sosyal paylaşım sitelerine ilişkin tutumları.” *XVI. Türkiye’de İnternet Konferansı*, 30 Kasım- 2 Aralık 2011, Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü, İzmir-Bornova.
- Arkan, A. ve Yünter, S.(2017). Eğitim için sosyal ağlar. *SETA Perspektif*, 2-6.
- Barnes, J. A. (1954). “Class and Committee in a Norwegian Island Parish.” *Human Relations*, 7, 39-58.
- Bilen, K., Ercan, O. ve Gülmez, T.(2014). Sosyal ağların kullanım amacı ve benimsenme süreci; Kahramanmaraş sütçü imam üniversitesi örneği. *Journal of Research in Education and Teaching*, 3(1), 115-123.
- Boyd, D. M. ve Ellison, N. B. (2007). Social network sites: definition, history and scholarship. *Journal of Computer Mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Buss, A. ve Strauss, N. (2009). *Online Communities Handbook: Building Your Business and Brand On The Web*, New Riders Press, USA.
- Çengelci Köse, T., Karaduman, H. ve Eryılmaz, Ö.(2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre sosyal medyada değerler. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, 8(2), 250-271.
- Çepni, S. (2001). Araştırmacı öğretmen ve öğrenciler için: Araştırma ve proje çalışmalarına giriş. Trabzon: Erol Ofset.
- Dabbagh, N. ve Kitsantas, A. (2011). Personal learning environments, social media, and selfregulated learning: A natural formula for connecting formal and informal learning. *Internet and Higher Education*, 15(1), 3-8. doi: 10.1016/j.iheduc.2011.06.002.
- Doğan, S., Demir, S.B. ve Pınar, M.A. (2014). Yönetici görüşlerine göre MEB 2013 Yılı Yönetici Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(2), 224-245.

- Ekici, M. ve Kıyıcı, M.(2012). Sosyal Ağların Eğitim Bağlamında Kullanımı. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 156-167.
- Ekiz, D. (2003). Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Finin, T., Ding ,L., Zhou,L., ve Joshi A. (2005). Social Networking on the Semantic Web, *The Learning Organization*, 12(5), 418-435.
- Glimps, B. J. ve Ford, T. (2008). Using Internet technology tools to teach about global diversity. *Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 82(2), 91-95.
- Gülbahar, Y., Kalelioğlu, F. ve Madran, O. (2010). Sosyal ağların eğitim amaçlı kullanımı. XV. Türkiye'de İnternet Konferansı. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Koçoğlu, E. ve Egüz, Ş.(2019). “Türkiye’de, Sosyal Bilgiler Eğitime İlişkin Alan Eğitimcilerinin Sorunsal Tespitleri.” *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1/1), 27-38.
- Marshall, C. and Rossman, G. B. (1999). Designing qualitative research. London: Sage Publications.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expanded sourcebook. London: Sage Publications.
- Özdemir, S. S., Özdemir, M., Polat, E. ve Aksoy, R. (2014). Sosyal medya kullanımı ve sosyal ağ sitelerinde yer alan online reklam uygulamalarının incelenmesi. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 58-64. DOI: 10.17339/ejovoc.96993
- Patton, Q. M. (2002). Qualitative evaluation and research methods. London: Sage Publications.
- Pempek, T. A., Yermolayeva, Y. A. ve Calvert, S. L. (2009). College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30, 227-238.
- Solmaz, B., Tekin, G., Herzem, Z. ve Demir, M.(2013). İnternet ve sosyal medya üzerine bir uygulama. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 7(4), 23-32.
- Tektaş, N.(2014). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanımlarına yönelik bir araştırma. *Journal of History School (JOHS)*, 17(7), 851-870.
- Tess, P. A. (2013). The role of social media in higher education classes (real and virtual) – A literature review. *Computers in Human Behavior*, 29(5), A60-A68.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde Nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.